

BADIIY TARJIMADA MUALLIF USLUBINI SAQLASH VA FANTASTIK ASARLAR TAHLILI

Solijonov Jo'raali Kamoljonovich

Termez State Pedagogical Institute

solijonov94@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15347173>

Annotatsiya

Ushbu Maqolada Badiiy Asar Tarjimasida Muallifning O'Ziga Xos Uslubini Saqlab Qolish Masalasi Nazariy Va Amaliy Jihatdan Tahlil Qilinadi. Fantastik Adabiyot Namunalariga Tayangan Holda, Original Matndagi Stilistik Xususiyatlarni Tarjimada Adekvat Aks Ettirish Strategiyalari O'rganiladi. Muallif Uslubini Saqlashning Ahamiyati, Tarjimada Estetik Va Poetik Funksiyani Yetkazish Prinsiplari Yoritiladi. Tarjimonning Muallif Ovozi Va Badiiy Tasvirlarni Maqsad Tilida Iloji Boricha To'liq Qayta Yaratishdagi Yondashuvlari Va Uchraydigan Muammolar Misollar Asosida Ko'rsatib Beriladi. Xulosa Sifatida, Badiiy Tarjimada Yozuvchi Uslubini Maksimal Darajada Saqlab Qolish Uchun Tarjimon Qanday Ijodiy Va Ilmiy Yondashuvlardan Foydalansa Bo'Lishi Kerakligi To'g'risida Tavsiyalar Bayon Etiladi.

Kalit So'Zlar: Badiiy Tarjima, Muallif Uslubi, Stilistik Ekvivalentlik, Fantastik Adabiyot, Domestikatsiya, Foreignizatsiya, Tarjimon Uslubi.

Abstract

This Article Analyzes The Issue Of Preserving An Author's Style In Literary Translation From Both Theoretical And Practical Perspectives. Drawing On Examples From Fantasy Literature, It Examines Strategies For Adequately Conveying The Original Text's Stylistic Features In Translation. The Importance Of Maintaining The Author's Voice And Aesthetic Function In The Target Text Is Highlighted, And Principles For Preserving Stylistic Equivalence Are Discussed. The Approaches And Challenges Faced By Translators In Balancing The Preservation Of The Author's Style With Adaptation To The Target Audience Are Illustrated With Examples. In Conclusion, The Article Offers Recommendations On How A Translator Can Employ Creative And Scholarly Approaches To Maximally Preserve The Writer's Style In Literary Translation.

Keywords: Literary Translation, Author's Style, Stylistic Equivalence, Fantasy Literature, Domestication, Foreignization, Translator's Voice.

Badiiy Tarjima – Bu Badiiy Asarning Boshqa Tildagi Hayot Shakli Bo'Lib, U Original Asardagi Mazmun Bilan Birga Uning Ruhini, Muallifning Uslub Va Ohangini Ham O'Zida Aks Ettirishi Lozim[1]. Darhaqiqat, Badiiy Tarjimani Boshqa Turdagi Tarjimalardan Ajratib Turuvchi Asosiy Xususiyat – Original

Matnning Estetik Funksiyasini Saqlashdir. Ya'ni, Asarda Yaratilgan Badiiy Obraz Va Poetik Mazmun Tarjimada Ham O'Xshash Estetik Ta'sir Ko'rsatishi, O'Quvchida Originalga Yaqin Hissiyotlar Uyg'otishi Zarur[2]. Shu Bilan Birga, Badiiy Tarjimada Muallifning Individual Uslubini, Uning "Ovozi"Ni Iloji Boricha To'Liqlik Yetkazish Alohida Ahamiyat Kasb Etadi. Tarjimon Original Matndagi Muallifga Xos Ohang, Emocional Rang-Baranglik, So'Z Tanlovi Va Tasviriy Vositalarni Hisobga Olib Ishlashi Zarur[3]. Boshqa Tomondan, Badiiy Tarjima Jarayonida Har Ikki Til Va Madaniyat O'rtasidagi Farqlar Sababli Maqsad Tilidagi O'Quvchilarga Moslashtirish Ham E'tibordan Chetda Qolmaydi – Tarjimon Asarni Yangi Madaniy Muhitga Mos Ravishda Qabul Qilininishini Ham Ta'minlashi Kerak[4]. Demak, Badiiy Tarjimada Tarjimon Oldida Ikki Qarama-Qarshi Vazifa Turadi: Asarning O'Ziga Xos Badiiy-Uslubiy Jihatlarini Saqlash Va Ayni Paytda Uni Maqsadli Auditoriya Uchun Tabiiy Va Tushunarli Qilib Yetkazish.

Fantastik Adabiyot Tarjimasi Bu Muvozanatni Saqlashning Yorqin Misollarini Taqdim Etadi. Fantastik Janrdagi Asarlar, Xususan, Sehr-Jodu Va Xayoliy Olam Tasvirlangan Romanlar, Ko'Pincha Muallifning Noyob Uslubi, To'Qima Terminlar Va So'Z O'Yini (Kalom O'Yinlari) Bilan Boy Bo'Ladi. Masalan, J.K. Roulingning "Garri Potter" Romanlar Turkumi O'Ziga Xos Sehrli Atamalar, Yangi So'Zlar Va Madaniy Realiyalar Bilan To'Yingan Bo'Lib, Ularni Tarjima Qilishda Muallif Uslubini Saqlab Qolish Alohida Mahorat Talab Qiladi. Ushbu Maqola Kirish Qismida Badiiy Tarjimada Uslub Masalasining O'Rni Va Dolzarbligini Yoritib, Keyingi Bo'Limlarda Mavjud Adabiyotlar Tahliliga Hamda Fantastik Asarlar Misolidagi Tahlillarga Tayangan Holda Muallif Uslubini Tarjimada Yetkazish Strategiyalarini Ko'rib Chiqadi.

Adabiyotlar sharhi va metodologiya

Badiiy Tarjimada Muallif Uslubini Saqlash Masalasi Tarjimashunoslikda Keng O'Rganilgan. So'Nnggi Yillarda (2015–2025) Ushbu Yo'Nalishda Olib Borilgan Tadqiqotlar Muallif Uslubini Tarjimada Imkon Qadar To'Laqonli Aks Ettirish Zarurligini Qayd Etmoqda. Masalan, S. Ziyayeva Va B. Maulenberganova (2022) Ta'kidlaganidek, Badiiy Tarjimaning Asosiy Vazifalaridan Biri Yozuvchi Uslubining Betakror Jihatlarini Asliy Holicha Boshqa Tilga Ko'Chirishdan Iboratdir[5]. X.Q. Ismoilov Va Z. Ergasheva (2021) O'Z Tadqiqotida Badiiy Tarjimada Original Asarning Estetik, Ya'ni Poetik-Kommunikativ Funksiyasini Saqlash Ustuvor Ahamiyatga Ega Ekanini Alohida Urg'Ulaydi – Asardagi Badiiy Obraz Va Poetik Mazmun Maqsad Tilida Ham O'Xshash Ta'sir Ko'rsatmog'I Lozim[2]. Bu Fikrni Rivojlantirgan Holda, I.O. Illarionova (2018) Badiiy Asar

Tarjimasida Muallifning Individual Uslubi Har Qanday Oddiy Til Me'yoridan Og'ishlar, O'Zigagina Xos Leksik Va Stilistik Vositalar Orqali Namoyon Bo'Lishini Ta'kidlaydi Va Tarjimon Ana Shu "Idiostil"Ni Aniqlab, Unga Mos Tarjima Usullarini Tanlashi Kerakligini Qayd Etadi[6].

Boshqa Tadqiqotlar Ham Muallif Uslubini Saqlash Bilan Bog'liq Muhim Jihatlarini Yoritgan. R. Shirinova Va Boshq. (2020) Badiiy Tarjimada Milliy Dunyoqarashni Ifodalash Masalasini O'Rganib, Original Asardagi Milliy-Madaniy Obrazlar Va Uslubiy Rangni Tarjimada Imkon Qadar Aks Ettirish Muhimligini Ta'kidlaganlar[9]. Bu Shuni Anglatadiki, Muallif Uslubini Saqlash Faqat Lingvistik Emas, Balki Madaniy-Ekvivalentlik Masalasi Hamdir – Tarjima Jarayonida Muallif Dunyoqarashi Va Madaniy Kontekstini Ham Hisobga Olish Kerak Bo'Ladi.

Metodologiya: Mazkur Tadqiqotda Badiiy Tarjimada Muallif Uslubini Saqlashga Doir Nazariy Yondashuvlar Tahlil Qilinib, Misollarning Tahlili Usuli Qo'LLanildi. Avvalo, Mavjud Ilmiy Manbalar Asosida (2015–2025 Yillarda Chop Etilgan) Muallif Uslubini Tarjimada Yetkazish Bo'Yicha Ilgari Surilgan Prinsiplarga Adabiyotlar Sharhida To'Xtalib O'Tildi. Keyin Esa "Fantastik Adabiyot Misolida" Degan Mavzuga Muvofiq, Aynan Xayoliy Janrdagi Asarlar Tarjimasidan Olingan Misollar (Asosiy Manba Sifatida J.K. Roulingning "Garri Potter" Asarlaridan) Tahlil Qilindi. Misollar Tanlashda Original Matnda Muallif Uslubini Ifodalovchi Turli Omillar – Noyob Atamalar, Neologizmlar, Frazologizmlar Va So'Z O'Yinlari – Hamda Ularning Tarjimalari Qiyosiy O'Rganildi. Tahlil Natijalari Asosida Muallif Uslubini Saqlashning Samarali Strategiyalari Va Ularning Qo'LLanilish Holatlari (Domestikatsiya Va Foreignizatsiya Nisbatlari, Ekvivalent Tanlash Usullari Va H.K.) Haqida Xulosa Chiqarildi. Metodologik Yondashuv Sifatida Qiyosiy-Stilistik Tahlil Va Tarjimaning Funktsional Ekvivalentligini Baholash Mezonlari Qo'LLanilib, Muayyan Tarjima Misollari Orqali Nazariy Tamoyillar Tasdiqlandi.

Natijalar

O'Tkazilgan Tahlillar Muallif Uslubini Saqlash, Avvalo, Original Matndagi Uslubiy Omillarni To'G'ri Anglashga Bog'liq Ekanini Ko'Rsatdi. Shu Bois Tarjimada Matnning Oldindan Tahlil Qilish Muhim Qadam Hisoblanadi[5]. Jumladan, Original Matnda Muallif Qanday So'Z Tanlashini, Gap Qurilishini, Asar Janri Va Uslubini Belgilovchi Xususiyatlarni Aniqlash Zarur. Masalan, Muallif Sodda Yoki Murakkab Gaplarni Ko'P Ishlatadimi, Emotsional Bo'Yoqdor So'Zlarga Boy Uslubdami, Obrazli Ifodalar (Metafora, Qiyoslash, Kinoya Va Hokazo) Darajasi Qanday – Bular Tarjimon Diqqat Markazida Bo'Lishi Kerak.

Bizning Aniqlashimizcha, Fantastik Asarlar Mualliflari Ko'Pincha Real Hayotdagi Iboralarga Yangi Ma'no Berish, Turli So'Z O'Yinlari Yordamida O'Ziga Xos Muhit Yaratish Kabi Uslublarni Qo'llashadi. Bu, Xususan, Rouling Asarlarida Yaqqol Ko'Rinadi: Oddiy Ingliz Iboralarini Sehrgarlik Olamiga Moslashtirish, Lotin Va Qadimiy Tillardan O'yinli Foydalanish, Soxta Etimologiyalar Yaratish Va H.K. Tarjimon Bunday Uslubiy Omillarni Oldindan Aniqlab Olgani Holda, Ularni Tarjimada Qay Tarzda Aks Ettirish Strategiyasini Belgilashi Osonlashadi.

Tarjima Jarayonida Muallif Uslubini Saqlash Masalasi Asar Mo'Ljallangan Auditoriyaga Bog'Liqlik Holda Murakkablashishi Yoki Yengillashishi Mumkin. Xususan, Bolalar Va O'Smirlar Uchun Yozilgan Fantastik Asarlar Tarjimasida Tarjimon Uslubni Saqlash Barobarida Yosh Auditoriya Tushunchasini Ham Hisobga Olishi Zarur. Biz Tahlil Qilgan "Garri Potter" Asarlarining Tarjimalarida Shunday Holat Kuzatildi: Rasmiy Ruscha Tarjimonlar Matnni Imkon Qadar Soddaroq Tilda Berishga Intilgan Holda, Asosiy Uslubiy Elementlarni Saqlashgan, Norasmiy Tarjimon (M. Spivak) Esa Ba'zan Originalga Juda Yopishib, Og'irroq So'Zlar Va Arxaik Ifodalar Bilan O'Quvchi Yoshiga Nisbatan Murakkabroq Uslub Yaratgan[8].

Munozara

Yuqoridagi Natijalar Asosida Aytish Mumkinki, Badiiy Tarjimada Muallif Uslubini Saqlab Qolish Murakkab, Lekin Erishish Mumkin Bo'lgan Maqsaddir. Muhimi, Tarjimon Original Asarning Ruhiga Sadoqat Va Ayni Paytda O'Quvchiga Sadoqat O'rtasidagi Nozik Muvozanatni Topishi Kerak. Nazariy Manbalarda Ta'kidlanganidek, Tarjimon Asl Matnga Nisbatan Xuddi "Izquvar Olim" Kabi Yondashmog'I Lozim: Avval Matnni Chuqur Tahlil Qilib, Muallif Uslubining Tizimli Elementlarini Anglab Yetishi, So'Ng Uni Maqsad Tilga Ko'Chirish Jarayonida Ba'zan Tilshunos, Ba'zan Yozuvchi Qiyofasiga Kirib Ijod Qilishi Kerak[5][6].

Munosabat Bildirish Lozim Bo'lgan Muhim Jihatlardan Biri - Domestikatsiya Va Foreignizatsiya Strategiyalarini Uyg'un Qo'llash. Bizning Tahlilimiz Shuni Ko'rsatdiki, Faqat Begona Uslubni Saqlashga Yoki Faqat Mahalliyashtirishga Qattiq Rioya Qilish Yaxshi Natija Bermasligi Mumkin. Aksincha, Tarjimon Har Bir Holatga Individual Qaror Bilan Yondashganda, Ya'ni Kerak Joyda Foreignizatsiya (Masalan, O'Zgacha Nomni Aslcha Qoldirish) Va Zarur Joyda Domestikatsiya (Masalan, Murakkab Idiomani O'Quvchiga Tanishroq Ibora Bilan Almashtirish) Usulini Qo'llaganda, Tarjimada Muallif Uslubi Ham Seziladi, Matn Ravonligi Ham Ta'minlanadi. Yuqorida Keltirilgan Misollarda Aynan Shunday Yondashuv Samarali Chiqqan. Masalan, "Yomon

Qovunning Urug'I Ko'P" Kabi Maqolni Qo'llash Orqali Matn Maqsadli Madaniyatga Yaqinlashtirilgan Bo'lsa, "Merlanning Soqoli" Iborasini Asl Holida Qoldirish Orqali Begona Kolorit Saqlangan Edi – Har Ikkala Holatda Muallif Uslubining Turli Qirralari Tarjimada Namoyon Bo'ldi. Har Ikkala Strategiyaning O'Z Afzalliklari Bor: Mahalliyashtirish O'Quvchi Uchun Qulaylik Va Ravonlik Yaratsa, Begona Unsum Saqlash Asarga O'Sha O'Ziga Xos Joziba Va Rang-Baranglikni Baxsh Etadi[8]. Shunday Ekan, Tarjimon Eng Maqbul Yo'L Sifatida **Kombinativ Yondashuvni** Qo'llashi, Matnni Holatiga Ko'Ra Muvozanatlashtirishi Kerak.

Yana Bir Muhokama Qilinishi Lozim Bo'lgan Masala – **Tarjimonning Uslubi**. Ba'zi Tadqiqotlar (Masalan, Korpus Lingvistikasi Asosida O'Tkazilgan Tadqiqotlar) Tarjimada Tarjimonning Shaxsiy Uslubi Sezilib Qolishi Mumkinligini Ko'rsatadi: Tarjimon Odatda Takror Qo'llyadigan So'Zlar, Tuzilmalar Original Muallif Uslubidan Farqlanishi Va "Tarjimon Ovozi" Paydo Bo'lishi Mumkin[9]. Bunday Holatda, Agar Tarjimonning Uslubi Haddan Ziyod Kuchli Bo'lsa, U Muallifning Asl Uslubini Bosib Ketish Xavfi Mavjud. Shu Bois, Adabiy Tarjima Ustida Ishlovchi Tarjimon O'Z Uslubiy Odatlarini Ham Nazorat Qilishi, Kerak Bo'lsa, Originalga Zid Bo'ladigan Shaxsiy Uslubiy Unsurlarni Cheklashi Lozim. Boshqacha Aytganda, Tarjimon Stilistik Jihatdan "Ko'Rinmas"Roq Bo'Lib, Muallifni "So'Zlatishi" Maqsadga Muvofiqdir[7]. Albatta, Tarjima Jarayoni Ijodiy Hodisa Ekani Bois, Tarjimon Baribir Matnga O'Z Hissasini Qo'Shadi – Biroq Bu Hissasini Muallif Uslubini To'ldiradigan Va Boyitadigan Darajada Bo'Lib, Uni O'Zgartirib Yubormasligi Kerak.

Xulosa

Yuqoridagi Tahlil Va Munozaralardan Kelib Chiqib, Muallif Uslubini Saqlash Badiiy Tarjimaning Asosiy Mezoni Ekani Aniqlanadi. Badiiy Tarjimada Oddiy Mazmuniy Ekvivalentlikdan Tashqari, Estetik Va Stilistik Ekvivalentlikka Erishish Zarur. Original Asardagi Poetik Va Obrazli Unsurlar, Muallifning Individual "Ovozi" Tarjimada Aks Etsa, Asarning Ruhi Va Badiiy Qimmatini Saqlanadi.

Tarjima Jarayonini Boshlashdan Oldin Asarning Lingvistik Va Madaniy Xususiyatlarini Chuqur Tahlil Qilish Zarur. Tarjimon Til Xususiyatlari (Leksika, Sintaksis, Frazologiya) Va Madaniy Kontekstni (Muallif Hayoti, Asar Yaratilgan Davr, Auditoriya) O'rganishi Lozim. Bu Tahlil Muallif Uslubini Tashkil Etgan Omillarni Aniqlash Va Tarjimada Ularni Ifodalash Rejasini Belgilash Imkonini Beradi [5][9].

Ekvivalent Tanlash Jarayonida Esa Mazmuniy-Ta'siriy Yondashuv Ustuvor Bo'Lishi Kerak. Tarjimon So'Zma-So'Zlikka Berilmay, Muqobil Ifodalarni Qidirishi, Xususan Idiom Va Frazologizmlarni Tarjima Qilishda Bevosita Lug'aviy Ma'noni Emas, Balki Iboralarning Funksional Ta'sirini (Hazil, Kinoya, Tantana Va Hokazo) Inobatga Olishi Lozim. Maqsad Tilida Shunga Mos Ekvivalent Topilishi Bilan Uslubiy Ekvivalentlikni Ta'minlash Muallif Uslubini Saqlashning Eng Samarali Yo'li Bo'Lib Xizmat Qiladi.

Fantastik Atamalar Va O'Ylab Topilgan So'Zlar Tarjimasida Esa Har Bir Holatda Alohida Ijodiy Yondashuv Talab Qilinadi. Ba'zi Nomlar Transliteratsiya Qilinishi, Ba'zilar Esa Tavsifiy Tarjima Yoki Yangicha Neologizm Orqali Ifodalanishi Mumkin. Asosiysi, O'Quvchi Original Matndagi Ijodkorlik Va O'Yin Mazmunini His Eta Olishi Kerak. Tarjimon Yangi So'Zlar Yaratishdan Cho'Chimay, Ular Orqali Asarning Ma'nosi Va Uslubiy Ruhini Saqlashga Intilishi Lozim [8].

Tarjima Strategiyasida Esa Domestikatsiya Va Foreignizatsiya Metodlarining Uyg'unligi Saqlanishi Muhimdir. Tarjimada Matnni To'Liqlik Mahalliyashtirib Yuborish Yoki Uni Mutlaqo Begona Holda Qoldirish Maqsadga Muvofiq Emas. Har Bir Vaziyatga Mos Ravishda Ikki Strategiyaning Afzalliklaridan Foydalanish, Original Asardagi Begonalik O'Quvchiga Zavq Bag'ishlaydigan Darajada Saqlanishi, Lekin Tushunarsizlikka Olib Kelmasligi Ta'minlanishi Lozim [8]. Bu Muvozanatli Va Moslashuvchan Yondashuv Tarjimon Uchun Eng Ishonchli Vosita Bo'Lib Xizmat Qiladi.

Nihoyat, Tarjimonning Shaxsiy Uslubi Tarjima Jarayonida Cheklanishi Zarur. Tarjimada Tarjimon O'Zining Odatiy Til Vositalarini Original Matn Ruhiga Moslashtirishi, Kerak Bo'Lsa, Ularni Qayta Ko'rib Chiqishi Lozim. Maqsad – Tarjimada Muallifning “Ovozi” Ustuvor Bo'Lib, Tarjimonning Shaxsiy Izlari Minimal Darajada Sezilishini Ta'minlashdir [9].

Xulosa O'rnida Aytish Mumkinki, Badiiy Tarjimada Yozuvchi Uslubini Saqlab Qolish – Bu Tarjimondan Katta Mahorat Va Ijodkorlik Talab Qiladigan, Ammo Mukofoti Yuksak Vazifadir. Yuqorida Keltirilgan Nazariy Mulohazalar Va Fantastik Asarlar Misolida O'Tkazilgan Tahlillar Shuni Ko'rsatadiki, Tarjimon Har Bir Asarni Chuqur Tushunib, Unga Mos Maxsus Yondashuvni Ishlab Chiqqan Holdagina Original Asar Ruhi Va Uslubi O'Quvchiga Muvaffaqiyatli Yetkaziladi. Natijada, Bunday Tarjima O'Quvchiga Xuddi Original Asarni O'Qigandek Estetik Zavq Bag'ishlaydi, Bu Esa Har Qanday Adabiy Tarjimaning Eng Oliy Maqsadidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ivakhnenko M.N., Reshetarova A.M. The Difficulties of the Literary Translation and the Author's Style (on the Example of the Russian Translations

- of the Novel “Harry Potter” by J.K. Rowling) // *Mirovaya literatura na perekrest'ye kultur i tsivilizatsiy (Xalqaro konferentsiya materiallari)*, 2018. – B.108-118.
2. Ismoilov Kh., Ergasheva Z. Features of Literary Translation. – *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(2), 2021. – B.391-395.
3. Brandes M.P., Provotorov V.I. *Predperevodcheskiy analiz teksta*. – Moskva: NVI-Tezaurus, 2001.
4. Lindemann V. Friedrich Schleiermacher’s Lecture “On the Different Methods of Translating” and the Notion of Authorship in Translation Studies // *Rereading Schleiermacher: Translation, Cognition, Culture*. – Springer, 2015. – P.115-122.
5. Venuti L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. – 2nd ed. – Routledge, 2017.
6. Dondik L.Yu. Sopostavitel’noe issledovanie strategiy perevoda avtorskykh neologizmov v romane fentezi // *Nauchnyy rezultat: Voprosy teoreticheskoy i prikladnoy lingvistiki*, 5(4), 2019.
7. Shirinova R., Kuldashova M., Rakhimova G., Shamuratova G., Eshmamatov I. Representation of the national picture of the world in literary translation. – *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 2020. – P.1446-1453.
8. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. – 3rd ed. – Routledge, 2018. – P.85-89.
9. Li J., Zhang M. Tracing the Translator’s Voice: A Corpus-Based Study of Stylistic Traits in Translation. – *Frontiers in Psychology*, 11, 2020.

